

***invasieve exoten:
beleid en wetgeving***

Peter Venema, provincie Drenthe

Verschillende schaalniveaus met verschillende stakeholders

- **Wereldwijd (handel: WTO en COP biodiversiteitsverdrag Nagoya 2010)**
 - **Europees (EU lidstaten: EU beleid en wetgeving)**
 - **Nationaal (beleid en wetgeving)**
 - **Provinciaal (beleid en uitvoering wetgeving)**
 - **Gemeentes en waterschappen (accent op uitvoering)**
 - **Bedrijven, Particulieren en Terreinbeheerders (accent op uitvoering)**
-

Verschillende schaalniveaus met verschillende stakeholders

- Wereldwijd (handel: WTO en COP biodiversiteitsverdrag Nagoya 2010)
- Europees (EU lidstaten: EU beleid en wetgeving)
- Nationaal (beleid en wetgeving)
- Provinciaal (beleid en uitvoering wetgeving)
- Gemeentes en waterschappen (accent op uitvoering)
- Bedrijven, Particulieren en Terreinbeheerders (accent op uitvoering)

Verschillende schaalniveaus met verschillende stakeholders

- **Veel wisselwerking tussen verschillende schaalniveaus**
- **Veel verschillende belangen**
- **Veel geld mee gemoeid (zowel handelsbelang als bestrijdingskosten)**
- **Al deze ingrediënten zorgen voor ingewikkeld beleid en wetgeving**
- **Wat zijn de lijnen?**

Europa

- 2010 conferentie in Nagoya: EU verplicht zich om haar rol in de strijd tegen wereldwijd biodiversiteitsverlies uit te breiden.
- 3 mei 2011: Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's, getiteld **Onze levensverzekering, ons natuurlijk kapitaal: een EU-biodiversiteitsstrategie voor 2020**
- **EU biodiversiteitsstrategie voor 2020 bevat zes streefdoelen:**
 - 1: de natuur in stand houden en herstellen
 - 2: ecosystemen en ecosysteemdiensten handhaven en verbeteren
 - 3: de duurzaamheid van landbouw en bosbouw verzekeren
 - 4: zorgen voor een duurzaam gebruik van visbestanden
 - 5: invasieve uitheemse soorten bestrijden**
 - 6: de mondiale biodiversiteitscrisis aanpakken

Europa

- **In 2011 wetgeving aangekondigd om op Europese schaal bestrijding van Invasieve uitheemse soorten te kunnen regelen.**

Streefdoel 5, verder uitgewerkt:

Tegen 2020 zijn invasieve uitheemse soorten en hun introductiemechanismen in kaart gebracht en is de prioriteit ervan bepaald, worden prioritaire soorten in de hand gehouden of uitgeroeid en worden hun routes beheerd om de introductie en vestiging van nieuwe invasieve uitheemse soorten te voorkomen.

- **VERORDENING (EU) Nr. 1143/2014 VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD van 22 oktober 2014 betreffende de preventie en beheersing van de introductie en verspreiding van invasieve uitheemse soorten**

Europa

- **VERORDENING (EU) Nr. 1143/2014 VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD van 22 oktober 2014**
betreffende de preventie en beheersing van de introductie en verspreiding van invasieve uitheemse soorten
- **Deze verordening is van kracht sinds 1 januari 2015 en vormt de juridische basis voor verdere acties**
- **Verordening regelt verantwoordelijkheden, te ondernemen stappen en dergelijke, maar bevat geen lijst van invasieve soorten**
- **UITVOERINGSVERORDENING (EU) 2016/1141 VAN DE COMMISSIE van 13 juli 2016**
tot vaststelling van een lijst van voor de Unie zorgwekkende invasieve uitheemse soorten krachtens Verordening (EU) nr. 1143/2014 van het Europees Parlement en de Raad

Europa

- **UITVOERINGSVERORDENING (EU) 2016/1141 VAN DE COMMISSIE van 13 juli 2016**
tot vaststelling van een lijst van voor de Unie zorgwekkende invasieve uitheemse soorten krachtens Verordening (EU) nr. 1143/2014 van het Europees Parlement en de Raad
- **Deze verordening is van kracht sinds 3 augustus 2016 en bevat een lijst van te bestrijden soorten planten (14) en dieren (23)**
- **UITVOERINGSVERORDENING (EU) 2017/1263 VAN DE COMMISSIE van 12 juli 2017**
tot actualisering van de bij Uitvoeringsverordening (EU) 2016/1141 krachtens Verordening (EU) nr. 1143/2014 van het Europees Parlement en de Raad vastgestelde lijst van voor de Unie zorgwekkende invasieve uitheemse soorten
- **Deze verordening is van kracht sinds 2 augustus 2017 en bevat een aanvullende lijst van te bestrijden soorten planten (9) en dieren (3)**

Europa

Soortenlijsten

Zoogdieren:

Pallas' eekhoorn
Indische langoeste
Chinese muntjak
Beverrat
Rode neusbeer
Wasbeer
Grijze eekhoorn
Amerikaanse voseekhoorn
Siberische grondeekhoorn
Wasbeerhond (per 2019)
Muskusrat

Vogels:

Huiskraai
Rosse stekelstaart
Heilige ibis
Nijlgans

Amfibieën en reptielen:

Amerikaanse brulkikker
Roodwang-, Geelwang- en
Geelbuikschildpad

Vissen:

Amoergrondel
Blauwband

Ongewervelden:

Chinese wolhandkrab
Gevlekte rivierkreeft
Geknobbelde Amerikaanse rivierkreeft
Californische rivierkreeft
Rode Amerikaanse rivierkreeft
Marmerkreeft
Aziatische hoornaar

Europa

Soortenlijsten

Planten (op land):

Struikaster
Perzische berenklaauw
Sosnowskyi berenklaauw
Reuzenbereklaauw
Parteniumkruid
Duivelsstaart
Kudzu
Japanese stiltgrass
Zijdeplant
Mammoetblad
Reuzenbalsemien
Lampenpoetsersgras

Planten (zoetwater):

Waterwaaier
Waterhyacint
Grote waternavel
Smalle waterpest
Verspreidbladige waterpest
Waterteunisbloem
Kleine waterteunisbloem
Moeraslantaarn
Parelvederkruid
Ongelijkbladig vederkruid
Alligator weed

Europa

- **Wat moet er gebeuren met deze soorten?**
- **Handel/bezit verbieden (uitsterfconstructie bij dieren)**
- **Nationaal uitroeien alleen als dat redelijkerwijs mogelijk is (geen doel bij al ruim verspreide soorten)**
- **Populaties beheren als dat redelijkerwijs mogelijk is (ook financieel)**
- **Herstelmaatregelen (van biotopen) als deze zijn aangetast**
- **Accent ligt vooral op snel ingrijpen bij nieuwvestiging en het voorkomen van verdere verspreiding (handel)**

Europa, samenvattend:

- **Wereldwijd (handel: WTO en biodiversiteitsverdrag Nagoya 2010)**
- **Europees (EU lidstaten: EU beleid en wetgeving)**
 - **2010 verdrag Nagoya**
- **Nationaal (beleid en wetgeving)**
 - **2011 beleid: biodiversiteitsstrategie**
- **Provinciaal (beleid en uitvoering wetgeving)**
 - **2014 wetgeving: verordening**
- **Gemeentes en waterschappen (accent op uitvoering)**
 - **2016 en 2017 wetgeving: soortenlijsten (totaal 26 dier, 23 plant)**
- **Bedrijven, Particulieren en Terreinbeheerders (accent op uitvoering)**

Nederland

- Als lidstaat betrokken bij EU beleid en wetgeving
- Voorstander van EU verordening, maar niet gelukkig met alle opgenomen soorten, tegengestemd bij laatste twee verordeningen (soortenlijsten)
- Implementatie in nationale wetgeving: Wet natuurbescherming (dec 2015)
- Wet van kracht sinds 1 januari 2017
- Decentralisatie van taken naar de provincies, ook voor invasieve exoten, maar

Nederland, wat regelt de wet?

- **Bevoegdheid provincie**
- **Artikel 3.18**

1. Gedeputeerde staten kunnen aan faunabeheereenheden of wildbeheereenheden, aan andere samenwerkingsverbanden van personen, of aan personen opdracht geven om, in afwijking van het bepaalde bij of krachtens de artikelen 3.1, 3.4, eerste lid, 3.5, 3.9, eerste lid, en 3.10, eerste lid, de omvang van een bij de opdracht aangeduide populatie van vogels of van dieren van soorten als bedoeld in artikel 3.5, eerste lid, of 3.10, eerste lid, te beperken als dat nodig is om de onderscheidenlijke redenen, genoemd in artikel 3.17, eerste lid, onderdelen a, b en c. De artikelen 3.3, Staatsblad 2016 34 28 vierde en vijfde lid, 3.8, vijfde lid, en 3.10, tweede lid, zijn van overeenkomstige toepassing op die opdracht.

2. Gedeputeerde staten kunnen ten aanzien van één of meer van de door hen krachtens het eerste lid aangewezen personen of groepen van personen bepalen dat zij, ter uitvoering van de opdracht, bedoeld in het eerste lid: a. toegang hebben tot gronden, zo nodig met behulp van de sterke arm, of b. handelen overeenkomstig een vastgesteld en goedgekeurd faunabeheerplan.

3. Gedeputeerde staten kunnen bepalen wat met de ingevolge het eerste lid bemachtigde dieren gebeurt.

4. Het eerste tot en met derde lid zijn van overeenkomstige toepassing op het beperken van de omvang van populaties van dieren die zijn aan te merken als exoten of van verwilderde dieren.

Nederland, wat regelt de wet?

- **Bevoegdheid minister (nationale lijst van exoten)**

- **Artikel 3.19**

1. Onze Minister wijst soorten invasieve exoten aan die in het belang van de bescherming van de wilde flora, de wilde fauna of de instandhouding van natuurlijke habitats worden bestreden.

2. Gedeputeerde staten dragen er zorg voor dat in hun provincie het aantal van de invasieve exoten, bedoeld in het eerste lid, zoveel mogelijk wordt teruggebracht.

3. De aanwijzing, bedoeld in het eerste lid, vindt plaats in overeenstemming met de gedeputeerde staten, bedoeld in het tweede lid.

4. Gedeputeerde staten kunnen aan personen of samenwerkingsverbanden van personen opdracht geven tot het terugbrengen van het aantal planten van bij de opdracht aangeduide soorten, aangewezen krachtens het eerste lid. Artikel 3.18, tweede en derde lid, is op de uitvoering van deze opdracht van overeenkomstige toepassing, met dien verstande dat in artikel 3.18, derde lid, in plaats van «dieren» wordt gelezen: planten.

Nederland, wat regelt de wet?

- **Doorwerking EU-verordening**

- **Artikel 3.36**

**EU-verordeningen en EU-richtlijnen als bedoeld in deze paragraaf zijn:
Staatsblad 2016 34 37**

a. verordening (EG) nr. 338/97 van de Raad van de Europese Unie van 9 december 1996 inzake de bescherming van in het wild levende dier- en plantensoorten door controle op het desbetreffende handelsverkeer (PbEG L 61);

b. verordening (EG) nr. 1007/2009 van het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie van 16 september 2009 betreffende de handel in zeehondenproducten (PbEU L 286);

c. verordening (EU) nr. 1143/2014 van het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie van 22 okt 2014 betreffende de preventie en beheersing van de introductie en verspreiding van invasieve uitheemse soorten (PbEU L 317);

d. verordeningen die berusten op de verordening, bedoeld in onderdeel a, b of c;

e. bij algemene maatregel van bestuur aangewezen andere verordeningen en richtlijnen die geheel of gedeeltelijk berusten op de artikelen 114, 192, 207 of 352 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie, of op een andere bindende EU-rechtshandeling die op een of meer van die artikelen berust, en die betrekking hebben op:

1°. het verhandelen, bezit of verwerken van aan de natuur onttrokken dieren, planten, of eieren van dieren, of

2°. het voorkomen, tot een minimum beperken en het verzachten van de nadelige gevolgen van opzettelijke en onopzettelijke introductie en verspreiding van invasieve uitheemse soorten op de biodiversiteit binnen de Europese Unie.

Nederland, wat regelt de wet?

- **Doorwerking EU-verordening**

- **Artikel 3.38**

1. Onverminderd artikel 3.37, kunnen bij of krachtens algemene maatregel van bestuur ter bescherming van diersoorten of plantensoorten als bedoeld in de artikelen 3.1, 3.5, 3.10, eerste lid, of ter uitvoering van EU-verordeningen of EU-richtlijnen, regels worden gesteld over het verhandelen, bezit of verwerken van aan de natuur onttrokken dieren of planten, gefokte dieren, gekweekte planten, producten van dieren of planten, of eieren van dieren, met inbegrip van dieren en planten en schimmels of micro-organismen van uitheemse soorten als bedoeld in de verordening, genoemd in artikel 3.36, onderdeel c. Deze regels kunnen onder meer voorzien in: a. een verbod op het verhandelen, in bezit hebben, verwerken, kweken, telen of laten voortplanten, gebruiken, uitwisselen of uitzetten of zonder vergunning verhandelen, in bezit hebben, verwerken, kweken, telen of laten voortplanten, gebruiken, uitwisselen of uitzetten van dieren, planten, eieren van dieren of schimmels of micro-organismen van uitheemse soorten; b. een verplichting tot het voeren van een administratie of het verstrekken van gegevens met betrekking tot dieren, planten, eieren van dieren of schimmels of micro-organismen van uitheemse soorten; c. een verplichting tot het merken van dieren, planten, eieren van dieren Staatsblad 2016 34 38 of schimmels of micro-organismen van uitheemse soorten; d. de aanwijzing van rechtspersoonlijkheid bezittende organisaties die belast zijn met de taak om merken, merktekens en ringen uit te reiken overeenkomstig daarbij gestelde regels; e. een verbod om op niet aangewezen plaatsen dieren, planten, eieren van dieren of schimmels of micro-organismen van uitheemse soorten het grondgebied van Nederland binnen te brengen of uit te voeren, en f. voorschriften met betrekking tot de opvang van levende dieren, of de bewaring van planten.

2. Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur kan, na overleg met gedeputeerde staten, worden bepaald dat gedeputeerde staten ter uitvoering van de verordening, genoemd in artikel 3.36, onderdeel c, zijn belast met de uitvoering van uitroeiingsmaatregelen, beheersmaatregelen, herstelmaatregelen als bedoeld in die verordening. Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur kunnen regels worden gesteld over de verstrekking door gedeputeerde staten aan Onze Minister van gegevens die betrekking hebben op invasieve uitheemse soorten die in hun provincie voorkomen.

Nederland, wat regelt de wet?

- **Doorwerking EU-verordening**
- **Artikel 3.39**
Het is verboden invasieve exoten behorende tot bij algemene maatregel van bestuur aangewezen soorten, of eieren van deze exoten te verhandelen of in bezit te hebben.

Nederland, wat regelt de wet?

Samenvattend:

- **Artikel 3.39** **Verbod op bezit en handel in invasieve exoten**
- **Artikel 3.38** **Rijk kan provincies verplichten tot medewerking aan uitroeiing, beheer, herstel en inventarisatie/monitoring**
- **Artikel 3.19** **Rijk kan een nationale lijst van invasieve exoten opstellen mits de provincies daarmee instemmen**
- **Artikel 3.18** **Provincies kunnen opdracht geven om exoten te bestrijden**

Nederland, hoe is het praktisch geregeld?

- Het ministerie van EZ heeft de klus uitgesplitst in een aantal zogenoemde focusgroepen die implementatieplannen voor hun deelonderwerp maken. Bijvoorbeeld: focusgroep verboden en vergunningen, focusgroep noodmaatregelen, focusgroep grenscontroles, focusgroep eliminatie en beheer.
- In deze focusgroepen zijn relevante organisaties vertegenwoordigd waaronder betrokken departementen, unie van waterschappen, NWVA, VBNE, Terreinbeheerders, provincies (IPO).
- Er is nog niet voor alle soorten van de EU lijst besloten wat het beleid in Nederland zal zijn. Bij sommige soorten doen we (bijna) niets, bijvoorbeeld de kreeften en wolhandkrab, i.v.m. visserijbelangen.

Nederland, hoe is het praktisch geregeld?

EU verordening reeds gevestigde soorten (Art. 19):

Binnen 18 maanden na opname op de lijst beschikken de lidstaten over effectieve beheermaatregelen zodat de gevolgen tot een minimum worden beperkt:

- evenredig met de gevolgen voor het milieu;
- afgestemd op de specifieke omstandigheden;
- gebaseerd op kosten/baten analyse;
- inclusief herstelmaatregelen.

EU verordening voor soorten die bij ons nieuw zijn (Art. 17):

Streven is gericht op snelle signalering en uitroeiing.

Nederland, hoe is het praktisch geregeld?

Concept beleid: PLANTEN art 17 (snel signaleren en uitroeien)

- 1. Struikaster (*Baccharis halimifolia*)**
- 2. Perzische berenklaauw (*Heracleum persicum*) en Sosnowsky's berenklaauw (*H. sosnowskyi*) komen nu voor in Scandinavië en NO-Europa**
- 3. Schijnambrosia (*Parthenium hysterophorus*)
Ons klimaat is te koud, weinig risico**
- 4. Duivelsstaart (*Persicaria perfoliata*, syn. *Polygonum perfoliatum*)
Laag risico in Nederland i.v.m. klimaat**
- 5. Kudzu (*Pueraria lobata*)
Laag risico in Nederland i.v.m. klimaat**

Nederland, hoe is het praktisch geregeld?

Concept beleid: PLANTEN art 19 (proberen te elimineren)

1. **Waterhyacint (*Eichhornia crassipes*)**
2. **Kleine waterteunisbloem (*Ludwigia peploides*)**
3. **Moeraslantaarn (*Lysichiton americanus*)**

Nederland, hoe is het praktisch geregeld?

Concept beleid: PLANTEN art 19 (beheren, uitroeien onmogelijk geacht)

1. **Waterwaaier (*Cabomba caroliniana*)**
2. **Grote waternavel (*Hydrocotyle ranunculoides*)**
3. **Verspreidbladige waterpest (*Lagarosiphon major*)**
4. **Waterteunisbloem (*Ludwigia grandiflora*)**
5. **Parelvederkruid (*Myriophyllum aquaticum*)**

Nederland, hoe is het praktisch geregeld?

Nog geen beleids/beheer-keuze gemaakt voor:

1. **Japanese stiltgrass**
2. **Zijdeplant**
3. **Mammoetblad**
4. **Reuzenbalsemien**
5. **Lampenpoetsersgras**
6. **Smalle waterpest**
7. **Ongelijkbladig vederkruid**
8. **Alligator weed**
9. **Reuzenberenklauw**

Provincie Drenthe

Natuurvisie 2014:

“Ook exoten benaderen we precies zo als de inheemse soorten.
Dus: in principe welkom en alleen provinciaal beleid bij schade of overlast.”

Flora- en faunabeleidsplan 2014:

§ 3.2. b) ‘Spontaan’ vestigende exoten beschouwen we op hun merites.
Deze soorten zijn welkom, mits.

Toelichting: we zijn tegen bewuste introductie van soorten planten en dieren die niet van nature in Drenthe thuishoren of die hier niet op eigen kracht komen. Er zijn echter ook tal van soorten die vanuit introductie of ontsnapping elders in Europa hun areaal zelfstandig steeds verder uitbreiden en ook Drenthe koloniseren. Sommige van deze soorten zijn in Europa, Nederland of ook in Drenthe al volledig ingeburgerd. Deze soorten benaderen we in ons beleid precies als de inheemse soorten, ze worden niet bestreden enkel omdat het exoten zijn. Als er een wettelijke taak ligt om een bepaalde soort exoot te bestrijden werkt de provincie hier uiteraard wel aan mee.

Provincie Drenthe

Wat mag van de provincie worden verwacht?

- 1. Medewerking aan eliminatie van art 17 soorten en art 19 soorten die nog goed uitroeibaar zijn.**
- 2. Bestrijding van exoten altijd in relatie tot internationale natuuropgaven.**
Provincies kunnen kosten-baten afwegingen maken en de inzet van middelen afwegen binnen het totaalpakket aan natuurmaatregelen, gericht op het bereiken van de internationale natuuropgaven.
- 3. Medewerking aan monitoring en waar nodig nader onderzoek naar het effect van exoten**

Dank voor uw aandacht!

